

Nr 212.

Av herr **Olsson** i Gävle, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 120, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Vid fjolårets riksdag väckte jag en motion II: 27, vari hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till sådan lagstiftning, att valen till andra kammaren, landstingen, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige kunde förrättas på samma dag vart fjärde år.

I motiveringen till motionen framhöll jag nödvändigheten av att begränsa den mångfald av val, varmed vi under de senaste tiotal åren begåvats, och som under åren 1914—1920 uppgingo till inte mindre än 13, såvida man inte bland vida folklager ville skapa en likgiltighet för de offentliga valen, och sålunda få fram ett tillstånd, där ett litet fåtal kunde komma att behärska framför allt den kommunala representationen.

I sitt utlåtande nr 31 hemställde konstitutionsutskottet att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Avslagsyrkandet, som bifölls av båda kamrarna, fotades till stor del därpå, att en viktig del av det program, som förslagsvis uppställdes av 1917 års riksdag i dess skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att inskränka antalet valrörelser, ännu befann sig på utredningens stadium. Även framhölls att utskottet ansåg det vara att gå för långt om man sammanförde alla val till en gång vart fjärde år, utan syntes det fördelaktigare att inrikta sig på en sådan anordning, att valtillfällena komme att inträffa vart annat år.

Resultatet av den utredning, till vilken utskottet i fjol hänvisade, har nu förelagts riksdagen i Kungl. Maj:ts proposition nr 120. Förutom tillämpning av det nya sammanräkningsförfarandet och den successiva förnyelsens upphävande föreslås däri även ändrad tidpunkt för förrättande av de kommunala valen. Detta förslag är dock så lagt, att vi allt fortfarande få två valförrättningar i vårt land vartannat år.

Departementschefen har nämligen i fråga om tidpunkten för de kommunala valen stannat för det förslag, som avgivits av de s. k. kommunal-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 4 saml. 60 häft. (Nr 212—214.) 1

författningssakkunnige, att valen skola förrättas under tiden 16 september—20 oktober, och föreslår därjämte att i författningen inskrives att val icke må äga rum å dag, då landstingsmannaval förrättas i valdistriktet. Om detta förslag vidhåller jag bestämt den mening, jag uttalade därom vid fjol-årets riksdag, att det är i hög grad opraktiskt.

Då man går att pröva detta förslag till ändring av tiden för de kommunala valen, frågar man sig vad som är syftet med förändringen. Är det här meningen att åstadkomma ett bättre sakernas tillstånd för valmännen, att underlätta deras möjligheter att avgiva sina röster och söka motverka de tendenser till valtrötthet och likgiltighet som redan visat sig? Eller är syftet med reformen endast att göra det bekvämare för sammanräkningsmyndigheterna? Såvitt jag kunnat fatta har riksdagen syftat till det första, men lika bestämd är min uppfattning, att man endast vinner det senare genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Låt oss tänka oss förhållandena framför allt på vår landsbygd. Vi ha val av landstingsmän tredje söndagen i september månad och enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle valen av kommunalfullmäktige ske en, två eller tre veckor därefter. Är det möjligt att få valmännen fram vid båda dessa tillfällen? Jag är övertygad om att så icke blir förhållandet; man kommer att deltaga i det ena valet och låta det andra vara. Är icke också detta förklarligt, när man exempelvis har två, tre och fyra mil fram till vallokalen? *Är det icke rent av orimligt att kalla folk till två offentliga val under en tidrymd av ungefär en månad?* Följden av en sådan anordning skulle säkerligen också i en stor del av landets kommuner bli, att ett litet fåtal skulle komma att avgöra kommunens angelägenheter och välja den representation, som under fyra år framåt har att besluta.

När man nu skall gå till en förändring av tiden för de kommunala valen — och man på alla håll synes vara enig om nödvändigheten av en koncentration av valrörelserna — varför icke då gå på den linjen, som skapar två stora valförrättningar i landet, en för de politiska och en för de kommunala valen. Då finge man *en valförrättning vartannat år* och hade största möjliga garanti för deltagande från medborgarnas sida. Enligt min mening skulle sålunda *landstingsmannavalen och de kommunala valen äga rum vid samma valförrättning.*

Denna synpunkt understöjdes även av ett par länsstyrelser, som yttrat sig om sakkunnigeförslaget.

Länsstyrelsen i Gottlands län understryker sålunda önskvärdheten av att landstingsmän- och fullmäktigevalen sammanföras till *en förrätt-*

ning samt anför vidare: »Om så ej sker minskas nämligen, såsom vederbörande departementschef i det till propositionen i ämnet till 1918 års riksdag fogade statsrådsprotokollet framhållit, i avsevärd grad de fördelar, man med sammanförandet vill vinna.»

Länsstyrelsen i Blekinge län förklarar sig vara ense med de sakkunniga i fråga om önskvärdheten av att sammanföra de kommunala valen och landstingsmannavalen till en i möjligaste mån begränsad tidsperiod samt fortsätter: »Av skäl, vilka visserligen icke kunna helt och hållet underkännas, hava de sakkunniga emellertid icke ansett sig kunna förorda valens förrättande på en och samma dag, utan inskränkt sig till att föreslå en valperiod på något över en månad. Det är dock tydligt, att ett av huvudsyftena med den ifrågavarande lagstiftningen, nämligen inskränkning i antalet valtillfällen, bäst skulle bli tillgodosett genom införandet av gemensam valdag för dessa val. Det torde nämligen kunna ifrågasättas, huruvida mycket är att vinna i valdeltagandet, om två valförrättningar anordnas under loppet av föga mer än en månad. Särskilt torde detta gälla inom valdistrikt, där väljarna hava långa avstånd till vallokalen. Inom sådana distrikt bleve säkerligen deltagandet i valen större, om dessa kunde anordnas på samma dag. Enligt länsstyrelsens förmenande bör det därför tagas under allvarlig omprövning, huruvida de olägenheter och svårigheter, som väntas bliva förknippade med en dylik anordning, må kunna genom lämpliga åtgärder neutraliseras.»

Dessa uttalanden styrker, att man kan vänta minskat deltagande vid de senare valen, vilket man för övrigt kunde iakttaga vid valen 1919. Då förrättades först landstingsmannaval och ett par veckor därefter de kommunala valen, och det visade sig på en mångfald ställen, *att deltagandet i de senare valen var avsevärt mindre än i de förra, ehuru ytterligare fyra åldersklasser tillkommo.* Klarare bevis torde näppeligen behövas för att inse den fara, som kan föreligga genom ett bifall till den kungl. propositionen. Men faran kan avlägsnas genom att skapa en gemensam valdag för båda dessa val.

Föreligger nu verkligen de tekniska svårigheter för en dylik anordning, som man vill söka göra gällande? Såvitt jag kan se är så icke förhållandet. Röstlängden är gemensam, så där behöver inga svårigheter möta. På såväl valsedel som valkuvert kan, för att hindra förväxlingar, överst angivas vilket val det gäller, och genom användandet av två valurnor kan man redan från början åtskilja de olika valkuverten, vilka ju dessutom även skulle kunna givas olika färg.

För övrigt har man ju utan olägenhet prövat en dylik anordning vid valen i Stockholm i mars 1921, och enligt gällande författningar skall metoden i höst tillämpas i Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Gävle. Varför skulle det då möta så stora svårigheter att utsträcka den till våra övriga städer samt landsbygden?

Det enda verkliga argumentet mot en sammanföring av dessa val blir slutligen, att i våra mindre städer och på landsbygden förefinnes icke de resurser, som skulle garantera att valen skedde under betryggande former. Det vill säga i våra mindre städer och på vår landsbygd har man inte de kompetenta ämbetsmännen, och därför är landsbygden icke värd samma förtroende från statsmakternas sida som storstäderna. Jag vågar hävda den meningen, att även om den s. k. landsorten i en del saker ligger efter storstäderna, så är det dock ingen risk, att man icke även där skulle kunna praktiskt genomföra, vad som i detta avseende går för sig i de större städerna. Vi ha dock nu en längre erfarenhet av valnämndernas arbete, och det trassel, som i början uppstod på ett och annat håll, har på senaste tiden inskränkt sig till en obetydlighet. Jag anser det oriktigt att låta en god och lämplig anordning falla, på grund av att man inbillar sig, att man å landsbygden icke skulle vara i besittning av nödig kompetens. Landsbygden och största delen av landets städer förtjäna icke detta misstroende. Erfarenheten skall otvivelaktigt komma att visa, att magistraterna i de mindre städerna och valnämnderna å landsbygden på ett fullt betryggande sätt komma att gå i land med sin uppgift som valförrättare och att någon risk för masskasseringar av valsedlar icke föreligger.

I anledning av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta den ändring i kungl. propositionen nr 120 — om ändring av vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet samt förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 — att valen av kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige äga rum vid samma valförrättning som landstingsmannavalen, eller tredje söndagen i september månad.

Stockholm den 15 mars 1922.

Adolf Olsson.